

ORIJİNAL YAZI

Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesini Tercih Eden Öğrencilerin Kimi Sosyo-Demografik Özellikleri ve Mesleğe Bakış Açıları

Züleyha ALPER, Hakan ÖZDEMİR

Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Bursa.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, ÖSYM (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme) sınavında Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni kazanan öğrencilerin bazı sosyo-demografik özelliklerinin belirlenmesi ve bu öğrencilerin tıp eğitimini tercih etmelerini etkileyen nedenlerin ve hekimlik mesleğinden beklentilerinin saptanmasıdır. Bu amaçla, 2001-2002 ve 2002-2003 eğitim yıllarında Tıp fakültesi 1. yarıyıl öğrencilerine cinsiyet, yaşadıkları yer, mezun oldukları lise, tıp fakültesini seçme nedenleri ve hekimlik mesleği ile ilgili beklentilerini içeren bir anket formu uygulanmıştır. Yapılan analizlerde öğrencilerin % 88.9'unun tıp fakültesine isteyerek girdiği ve kendilerine seçme şansı verilseydi % 83.8'inin tekrar tıp fakültesini seçecekleri sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin % 58.8'i Tıpta Uzmanlık Sınavını (TUS) hemen kazanmak istediklerini, % 29.6'sı maddi kazancın meslek özellikleri açısından çok önemli olduğunu belirtmişlerdir. Sonuç olarak, uzun ve zor bir eğitim olan tıp eğitimi ve özverili çalışmayı gerektiren hekimlik mesleğini seçen öğrencilerin, seçimlerini isteyerek yapmış olmaları, seçtikleri mesleğin manevi yönüne daha ağırlıklı olarak önem veriyor olmaları gerek eğitim hayatlarında gerekse çalışma hayatlarında başarılı olmaları için önemli adımlardan biri olarak düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Tıp öğrencisi. Sosyodemografik özellikler. Meslek seçimi. Mesleki doyum.

Some Socio-Demographic Properties and Profession Perspectives of Students who Preferred Uludag University Faculty of Medicine

ABSTRACT

The objective of this study is to identify some socio-demographical properties of medical students who preferred Uludag University Faculty of Medicine in university exam and to determine what their initial attitudes are toward the profession. With this purpose, a questionnaire was applied to the students of at the first semester of 2001-2002 and 2002-2003 educational years. According to data analysis, 88.9% of students wanted to pass preresidency exam in medicine immediately, 29.6% thought that economic factors are important in medical profession. 83.8% of students were interested in medicine and if another chance had been given, 83.8% of them wanted to be in the same profession. As a result, medical education is a hard and continuous education and needs self-sacrificing. Students who prefer to be a doctor willingly and give importance to their profession sensibly, will succeed in taking one of the important steps for their career lives.

Key Words: Medical student. Sociodemographical properties. Career choice. Job satisfaction.

Bilindiği gibi tıp eğitiminin amacı, toplumun sağlık gereksinimlerine cevap verebilecek, yeterli bilgi ve becerilerle donanmış hekimler yetiştirmektir¹. Hekimlik mesleği insanlık tarihi kadar eski bir geçmiş ve geleneğe sahiptir. İnsanlığın gelişimi ile birlikte bu mesleğe bakış açısı, mesleğin icrası ve hekimlik

anlayışı da değişmiştir. Tarih öncesi çağlar olarak kabul edilen dönemlerde hekimlik bir çeşit büyüçlük ile eş tutulmuş ve hastalıkların nedeni olarak doğüstü güçler görülmüştür. Hipokrat ile birlikte hastalıkların vücudun dengelerindeki bozukluklardan kaynaklanabileceği inancı oluşmaya başlamış ve İÖ 300 yılında ilk tıp okulu kurulmuştur. Sanayileşmenin başlaması ile birlikte hekimlik mesleği de etkilenemeye başlamış ve teknolojik aletlerin gelişmesi ile tanı ve tedavi yöntemleri bir çok hastalığın iyileştirilmesinde çok hızla yerini almıştır. Bu dönemde tedavi edici hekimlik daha ön plana çıkarken bilginin artması ile hekimlikte uzmanlaşmaya doğru bir eğilim ortaya çıkmıştır. Son 50 yılda ortaya çıkan çağdaş hekimlik anlayışında ise hastalıkların iyi edilmesinin yanı sıra sağlıklı yaşam, sağlığın psikososyal

Geliş Tarihi: 13.05.2004

Kabul Tarihi: 25.08.2004

Uzm. Dr. Züleyha ALPER
Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı
16059 Görükle/BURSA
Tel: 0 224 4428929
e-mail: zalper@uludag.edu.tr

etkilenmesi ve bütüncül sağlık hizmeti anlayışı yer almaya başlamıştır. Bütün bu gelişmeler ile birlikte hekimin toplum içindeki rolü ve toplumun hekimi algılayışı da değişmektedir².

Bu çalışmada 2001-2002 ve 2002-2003 yılı birinci yarıyıl öğrencilerine uygulanan anket ile Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesini tercih eden öğrencilerin bazı özelliklerinin incelenmesi, tıp eğitimini seçme nedenlerinin araştırılması ve öğrencilerin meslekten beklentilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Çalışmamız kesitsel ve tanımlayıcı bir çalışma olup, çalışma grubu olarak 2001-2002 ve 2002-2003 yılında Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesini kazanarak birinci sınıfta eğitime başlayan tüm öğrenciler seçilmiştir. Öğrencilerin cinsiyet, yaş, bitirdikleri lise, yaşadıkları bölge gibi sosyo-demografik özelliklerinin yanı sıra, tıp tercihleri ve bu tercihteki en önemli etken, mezun olacakları zaman meslekten beklentileri ve hekimlik mesleğinin özellikleri ile ilgili soruları kapsayan anket birinci yarıyıl, tüm öğrencilere ve ilk tanışmanın ardından uygulanmıştır. İki dönemde toplam 425 birinci sınıf öğrencisinin tamamına ulaşılmıştır. Hekimlik mesleği ile ilgili görüşleri 5'li Likert değerlendirme ölçeğine göre değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler SPSS 10.0 paket programı kullanılarak bilgisayara kaydedilmiştir. Sayısal verilerde ortalamalar \pm standart sapma şeklinde ve gruplandırılmış veriler (%) olarak gösterilmiştir.

Bulgular ve Sonuçlar

Çalışmaya katılan 425 öğrencinin 180'ini (% 42,5) kız öğrenciler, 245'ini (% 57,5) erkek öğrenciler oluşturuyordu. Öğrencilerin 65'i (% 15,3) düz lise, 169'u (% 39,8) Anadolu lisesi, 3'ü (% 0,7) meslek lisesi ve diğerleri de (s:237, % 44,2) süper lise, fen lisesi ve özel liselerden mezun olmuşlardır. Yaşadıkları bölge açısından incelendiğinde; 177 öğrencinin (% 41,7) Marmara ve Ege bölgesinde, 58'inin (% 13,6) İç Anadolu bölgesinde, 48'inin (% 11,3) Karadeniz bölgesinde, 34'ünün (% 8) Doğu Anadolu bölgesinde, 42'sinin (% 9,9) Akdeniz bölgesinde ve 36'sının ise (% 8,5) Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşamakta olduğu tespit edilmiştir. 30 öğrenci (% 7,1) Türkiye dışından gelen öğrencilerdi.

Öğrencilerin % 88,9'u (s:378) tıp fakültesine isteyerek girdiğini, % 10,8'i ise (s:46) istemeden girdiklerini belirtmişlerdir. Bir öğrenci soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Öğrencilerin mesleği tercih etme nedenleri arasında ilk sırayı insanları sevmek ve yardım etmek isteği alırken, ikinci sırada mesleğin geleceği garanti bir

meslek olarak görülmesi ve üçüncü sırada ise ÖSYM puanının uyması gelmektedir (Tablo I).

Tablo I- Öğrencilerin Tıp Fakültesini Tercih Etmelerindeki En Önemli Etkenler

	Sayı	%
İnsanları sevmem ve onlara yardım etmek istemem	142	33,4
Geleceği en garanti meslek olması nedeniyle	73	17,2
ÖSYM Puanım nedeniyle	53	12,5
Toplumda saygı duyulan bir meslek olması	39	9,2
Sağlık sorunları ile uğraşmıyor olmam nedeni ile	34	8,0
Ailemin isteği ile seçtim	25	5,9
Doktor tanıdıklarından etkilendim	19	4,5
Ailede hiç doktor olmadığından seçtim	7	1,6
Çok para kazanmak isteğim	4	0,9
TV ve filmlerden etkilendim	1	0,2
Beyaz önlük hayranlığım	1	0,2
Her hangi bir neden belirtmeyenler	27	6,4
Toplam	425	100

Kararlarını sorgulamak için "Tekrar seçme şansı verilseydi hekimlik mesleğini seçer miydiniz?" sorusuna 356 kişi (% 83,8) evet seçerdim, 66 kişi (% 15,5) hayır seçmezdim derken 3 kişi (% 0,7) kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Tıp Fakültesi'nde eğitime başlayan öğrencilerin tıp dışında en çok tercih ettikleri mesleklerin başında mühendislik (s:168, % 39,6) gelmektedir (Tablo II). Mühendisliği, diş hekimliği (s:50, % 11,8) ve eczacılık bölümleri (s:39, % 9,2) izlemektedir.

Tablo II- Öğrencilerin Tıp Eğitimi Haricinde En Çok Tercih Ettikleri Meslekler

	Sayı	%
Mühendislik	168	39,6
Diş Hekimliği	50	11,8
Eczacılık	39	9,2
Öğretmenlik	34	8,0
Bilgisayar programcılığı	28	6,6
İşletme, iktisat	21	4,9
Hukuk	17	4,0
Cevap vermeyen	68	15,9
Toplam	425	100

Öğrencilerin tıp eğitimi sonrası meslekten beklentileri ile ilgili sorulara alınan yanıtlarda; öğrencilerin % 58,8'i (s:250) Tıpta Uzmanlık Sınavını (TUS)

Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Mesleğe Bakış Açıkları

hemen kazanarak uzman olmak istediğini, % 28,7'si (s:122) iyi bir doktor olabilmeyi, % 8'i (s:34) iyi bir araştırmacı olabilmeyi, % 2,4'ü (s:10) hemen para kazanabilmeyi, % 0,7'si (s:3) ise iyi bir pratisyen hekim olarak çalışmayı istediğini belirtmiştir. 6 kişi (% 1,4) ise her hangi bir beklenti yazmamışlardır.

Hekimlik mesleğine bakış açılarını değerlendirmek üzere sorulan soruların beşli Likert ölçeğine göre değerlendirilmeleri sonrası % 87,3'ü insanlara faydalı olmanın ve hayat kurtarmanın çok önemli bir özellik olduğunu belirtirken, % 1,7'si bunun önemsiz

olduğunu düşünmekteydi (Tablo III). Hekimlere toplumda saygı duyuluyor olması % 9,6 öğrenci için çok önemli, % 50,1'i için önemli olarak işaretlenmiştir. Yine maddi kazancın meslek özellikleri açısından önemi sorgulandığında; % 29,6'sı çok önemli, % 24'ü önemli olmadığını ve % 17,9'u ise kararsız olduğunu yazmışlardır. Eğitim sonrası iş garantisinin olması % 57,2'si için, bağımsız çalışma imkanının olması ise öğrencilerin % 58,2'si için çok önemli idi. % 46,8'si bağımsız çalışabilmenin önemsiz ya da çok önemsiz bir özellik olduğunu düşünmekteydiler.

Tablo III- Öğrencilerin Hekimlik Mesleği İle İlgili Düşündükleri

	Çok önemli		Önemli		Kararsız		Önemli değil		Hiç önemli değil		Cevapsız		Toplam	
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
İnsanlara faydalı olmak	371	87,3	32	7,5	13	3,0	5	1,2	2	0,5	2	0,5	425	100
Topumda saygın bir meslek olması	41	9,6	213	50,1	77	18,1	60	14,1	31	7,4	3	0,7	425	100
Çok para kazanmak	28	6,6	126	29,6	76	17,9	106	24,0	85	20,1	4	0,9	425	100
İş garantisinin olması	69	16,2	174	41,0	94	22,1	63	14,8	22	5,2	3	0,7	425	100
Bağımsız çalışma imkanının olması	50	11,8	112	26,4	61	14,3	59	13,9	140	32,9	3	0,7	425	100

Tartışma

Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi birinci sınıf öğrencileri cinsiyet açısından incelendiğinde erkeklerin daha yüksek oranda tıp fakültesini tercih ettikleri görülmektedir. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi öğrencileri arasında 1998-1999 döneminde yapılan başka bir araştırmada da yine kız öğrenci oranı % 40 civarında olduğu tespit edilmiştir³. Amerika Birleşik Devletleri ve ülkemizdeki tıp öğrencilerinde kız öğrencilerin oranlarını karşılaştıran bir diğer çalışmada ise tüm tıp fakülteleri göz önüne alındığında kız öğrencilerin oranının % 39 olduğu ve bu oranın ABD'de % 43 olduğu bildirilmiştir^{4,5-6}.

Öğrenciler ankette yer alan soruları çok yüksek bir oranda cevaplandırmışlardır ve anketin birinci yarısının hemen başında yapılmış olması öğrencilerin tamamına ulaşılmasını sağlamıştır.

Mezun oldukları liseler açısından incelendiğinde, büyük bir çoğunluğun Anadolu Lisesi, Süper Lise, Fen Lisesi ya da Özel Liselerden geldikleri görülmektedir. Tüm öğrencilerin % 15,3'ü Düz Lise mezunudur. 2003 yılı ÖSYM sınav sonuçlarına göre, aynı yıl için, düz liselerden gelen öğrenciler arasında genel olarak bir eğitim programına yerleştirilme oranı % 85,1 iken, yabancı dil ağırlıklı liselerden

gelen öğrencilerde bu oran % 97,5, özel liselerden gelen öğrencilerde % 91,8, Anadolu liseleri için % 99,1 ve fen liseleri içinse % 99,5 idi⁷. Bu çalışmada, UÜTF'yi kazanan öğrencilerin ağırlıklı olarak Anadolu liseleri, fen lise ve süper lise gibi sınavla girilen liselerden gelmiş olması 2003 yılı ÖSYM sınav sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Öğrencilerin yaşadıkları bölgeler incelendiğinde ise, Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne Türkiye'nin her yöresinden öğrenci geldiğini, öğrencilerin ağırlıklı olarak (% 41,7) Marmara ve Ege bölgesinden olmakla birlikte, % 8 Doğu Anadolu, % 8,5 Güneydoğu Anadolu, % 9 Akdeniz, % 11,3 Karadeniz ve % 13,6'sının ise İç Anadolu bölgesinden olması Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin tercih edilir bir fakülte olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin % 88,9'unun tıp fakültesine isteyerek geldiğini belirtmesi, üniversiteye kabulün merkezi bir sınavla yapıldığı ülkemizde oldukça iyi bir oran olarak değerlendirilebilir. Yine benzer bir soru ile tekrar seçme şansınız olsaydı yine bu mesleği seçer miydiniz diye sorulduğunda % 83,8'i tekrar seçeceğini dile getirmişlerdir. Bu veri ile öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun hekimlik mesleğini isteyerek seçtiği söylenebilir.

Öğrencilerin hekimlik mesleğini seçmede kendileri için en önemli neden sorulduğunda ilginç olan yal-

nızca % 33,4'ü insanları sevdiklerini ve onlara yardım etmeyi istedikleri için bu mesleği seçtiklerini söylerlerken, kalan % 66,6'sı bu noktada meslek dışı nedenleri veya çevre etkisini özellikle de aile etkisini dile getirmişlerdir. Vehid ve ark. çalışmasında da öğrencilerin % 37,9'u ailesi ve yakın akrabaları arasında hekim bulunmasının üniversite tercihlerini etkilediğini belirtmişlerdir³. Yine bu çalışmada ailesinde hekim bulunanlar ile hekim bulunmayan öğrenciler karşılaştırılmış ve tıp eğitimi seçme nedenleri olarak ailesinde hekim bulunmayan öğrenciler daha sıklıkla insanları kurtarmaktan mutluluk duymayı belirtmişler ve her iki grupta da mesleğe olan ilgi ortalama % 40 oranında verilmiştir. Diğer % 60 öğrenci ise bizim çalışmamızdaki nedenlere benzer nedenleri etkili olarak göstermişlerdir.

Öğrencilerin tıp tercihlerinden sonra ikinci sırada (% 39,6) mühendisliği tercih ediyor olmaları da ilginç bir diğer noktadır. Bununla birlikte mezun olarak meslekten beklentileri nelerdir diye sorgulandığında; % 58,8'i hemen TUS'u kazanarak uzman olmayı istediklerini belirtmişlerdir. % 28,7'si iyi bir doktor olmanın beklentisi içindeyken, yalnızca % 0,7'si pratisyen hekim olarak mesleğe devam etmek istemektedir. Son sınıf öğrencileri ile yapılan benzer bir çalışmada, öğrencilerin % 98,4'ünün uzmanlık istediğini ve % 47,8'inin bir süre pratisyen hekim olarak çalışmayı düşündükleri saptanmıştır. Bu çalışmada öğrencilerin uzman hekimliği istemelerinin en önemli nedeni maddi tatmin (% 42,4) iken bunu sırasıyla mesleki tatmin (% 38,0), sosyal statü (% 25), bir uzmanlık alanına ilgi duyma (% 11,4) ve Akademik kariyer isteğinin (% 9,8) izlediği ortaya çıkmıştır⁸⁻⁹. Bu oranlar bize hekimlik mesleğinin aileler tarafından çocukları için istenen bir meslek olmaya devam etmesi ve saygınlığını halen koruyan bir meslek olmasının yanı sıra pratisyen hekimliğin toplumda önemini kaybettiği, yıpratıldığı ve tıp eğitimi seçen öğrencilerin "hekim" olmak, ancak "uzman hekim" olmak istediklerini ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin hekimlik mesleğine bakış açılarını değerlendirmek üzere sorulan beşli Likert ölçeğine göre % 87,3'ü insanlara faydalı olmanın ve hayat kurtarmanın çok önemli olduğunu belirtirken, yalnızca % 1,7'si bunun önemsiz olduğunu düşünmekteydi. Hekimlik mesleğinin toplumda saygı duyulan bir meslek olması özelliğini ise % 9,6'sı çok önemli, % 50,1'i de önemli olarak bildirmişlerdir. Yine mesleki özellikleri açısından maddi kazancın % 29,6'sı çok önemli olduğunu düşünürken, % 24'ü önemli olmadığını ve % 17,9'u ise kararsız olduğunu yazmış-

lardır. Eğitim tamamlandığında iş garantisi olduğunu düşünenler % 57,2 oranında bunun çok önemli olduğunu söylerlerken, bağımsız çalışma imkanının olması öğrencilerin % 58,2'si için çok önemli ve % 46,8'i için ise önemsiz ya da çok önemsiz bir özellik olarak düşünmekteydiler. Öğrencilerin hekimlik mesleği ile ilgili düşünceleri göz önüne alındığında mesleğin manevi yönünün daha ön planda ve önemli olarak algılandığı görülmektedir. Oysa ABD'de yapılan bir çalışmada ailelerin % 58'i çocuklarının hekim olmasını arzu etmediklerini belirtmektedirler.

Sonuç olarak, uzun ve zor bir eğitim olan tıp eğitimi ve özverili çalışma ve mesleğini sevmeyi gerektiren hekimlik mesleğini seçen öğrencilerin, seçimlerini isteyerek yapmış olmaları, seçtikleri mesleğin manevi yönüne daha ağırlıklı olarak önem veriyor olmaları, gerek eğitim hayatlarında gerekse çalışma hayatlarında başarı ve mutluluk için gerekli özelliklerdir. Diğer yandan isteyerek seçtikleri bir meslekte, meslekten ne beklediklerini tam olarak bilmedikleri ve kendilerini daha birinci sınıfın en erken dönemlerinde 6 sene sonra girecekleri bir sınava şartlandırmış olmaları, eğitim dönemindeki ve sonrasında sınav başarı durumuna göre mesleki tatminleri açısından düşündürücü bir özelliktir.

Kaynaklar

1. Kalaça S. (ed). İnteraktif çalışma modülü: Eğitim yönlendiricileri için el kitabı. İstanbul: Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Basımevi, 2000.
2. Dirican R, Bilgel N. Hekimliğin tarihsel gelişimi ve Toplum Hekimliği. Uludağ Üniversitesi Basımevi 1993; 1-41
3. Vehid S, Köksal S, Erginöz E, Yetişiyiğit T. Tıp eğitimi seçmede ailede hekim bulunmasının rolü. Cerrahpaşa Tıp Dergisi 2001;32:91-6.
4. Colborn RP, Kent AP, Leon B. The changing medical student population at the University of Cape Town. S Afr Md J 1995; 85:256-61.
5. Aklan N. Amerika Birleşik Devletleri ile Ülkemiz tıp fakülterlerinin öğrenim gören kız öğrenci sayıları yönünden karşılaştırılması. İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası 2000; 63:305-13.
6. Batenburg V, Smal JA, Lodder A, de Melker RA. Are professional attitudes related to gender and medical specialty? Medical Education 1999;33:489-92.
7. www.osym.gov.tr/sayisal/2003, 10.05.2004
8. Günay O. Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin tıp eğitimi hakkındaki düşünceleri. Tıp Eğitimi Dünyası 2002; 7: 49-55.
9. Thornton J, Esposito F. How important are economic factors in choice of medical specialty? Health Economics 2002;12: 67-73.